

Nr 319.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående gäldande från anslaget till oförutsedda utgifter av vissa kostnader; given Stockholms slott den 28 maj 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 maj 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet samt, såvitt angår bärgning av undervattensbåten Ulven, jämväl med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden angående bestridande av vissa kostnader från anslaget till oförutsedda utgifter. Med förmälan tillika att de under punkterna 3 och 4 upptagna ärendena vore av den natur att närmare redogörelse för deras innebörd än som av det följande framginge icke borde lämnas till statsrådsprotokollet, varför ytterligare upplysningar torde få inhämtas genom de handlingar, som komme att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, anför departementschefen följande.

I. Bärjarlön för tre jagare. Vid jagarolyckan å Hårsfjärden den 17 september 1941 sjönko jagarna Göteborg, Klas Uggla och Klas Horn.

Marinförvaltningen har nu i skrivelse den 22 maj 1943 gjort framställning angående bestridande av utgifter för bärjarlön och därvid anført i huvudsak följande.

Chefen för marinen hade uppdragit åt marinförvaltningen att träffa avtal med Bergnings- och Dykeriaktiebolaget Neptun i Stockholm om bärgning av fartygen. Med tillämpning av ett den 7 oktober 1939 mellan nämnda bolag och marinförvaltningen ingånget och av Kungl. Maj:t den 27 i samma månad godkänt avtal angående bärgning m. m. hade marinförvaltningen uppdragit åt bolaget att snarast möjligt igångsätta de arbeten, som erfordrades för upptagning av jagarna. Bärgningsarbetet hade pågått under tiden den 17 september 1941—den 18 augusti 1942 med avbrott för ishinder under tiden den 22 januari—den 27 april 1942. I övrigt framginge upptagningarnas förlopp samt omfattningen av därunder utförda arbeten av rapporter, vilka avgivits av den utav kommerskollegium till bärgningsassistent med placering i marininstaben enligt § 2 i förutnämnda avtal förordnade andre fartygsinspektören C. G. Friberg.

Sedan bärgningsarbetet slutförts, hade marinförvaltningen tillsatt en kommission med ingenjören P. Forsman, Stockholm, såsom ordförande för att uppskatta det bärgade värdet av samtliga tre jagare, att tjäna till ledning vid beräkandet av bärjarlönen. Kommissionen beräknade nämnda värde till sammanlagt 3,039,000 kronor. Efter under hand förda förhandlingar mellan marinförvaltningen och bolaget angående storleken av bärjarlönen hänsköts frågan till statens industrikommissions prisbyrå för bedömning. Bolaget förklarade sig härvid kunna godtaga ett belopp av lägst 1,500,000 kronor i bärjarlön för samtliga tre jagare, vilket belopp även godkänts av prisbyrån. Med biträde av förutnämnda bärgningsassistent hade marinförvaltningen underkastat detta krav ytterligare ingående undersökning och funnit, att beloppet 1,500,000 kronor måste med hänsyn till samtliga med bärgningen sammanhängande omständigheter anses utgöra skälig bärjarlön. Marinförvaltningen finge därför tillstyrka, att frågan om ersättningsens storlek icke hänskötes till domstols avgörande.

Av den begärda bärjarlönen utgjorde ett belopp av 605,038 kronor 27 öre bolagets självkostnader för bärgningen. Detta belopp hade marinförvaltningen av till förfogande stående medel jämlikt bestämmelserna i § 11 andra stycket av förutnämnda avtal den 7 oktober 1939 redan utbetalat till bolaget.

Genom tidigare beslut hade Kungl. Maj:t på framställning av marinförvaltningen bemyndigat ämbetsverket att av under händer varande medel förskottera vissa kostnader, som genom jagarolyckan förorsakats statsverket. På grund av beloppets storlek hade marinförvaltningen emellertid ansett nödvändigt att underställa Kungl. Maj:t bärjarlönen för godkännande, innan detsamma av ämbetsverket förskotterades.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde marinförvaltningen

att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga ämbetsverket att av under händer varande medel för bärgning av nämnda jagare förskottsvis utbetala ett belopp av 1,500,000 kronor — häri inräknad den till bolaget redan utbetalade ersättningen, att framdeles, då samtliga kostnader av liknande natur, vilka orsakats av jagarolyckan, guldits på detta sätt, i ett sammanhang anmälas till ersättande.

Jag finner mig böra godtaga marinförvaltningens av industrikommissionens prisbyrå godkända förslag och förordar sålunda, att till bärgningsbolaget må utbetalas en ersättning av 1,500,000 kronor. Kostnaderna synas, oavsett den högst betydande storleksgraden, böra bestridas från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Fråga om ersättande av de övriga kostnader, som förorsakats av jagarolyckan, torde få framdeles efter framställning av marinförvaltningen upptagas till prövning.

Departements-
chefen.

2. Bärgning av undervattensbåten Ulven. Av ännu icke fullt klarlagd anledning har den vid Västkustens marindistrikt stationerade undervattensbåten Ulven förolyckats någon dag kring den 15 april 1943. Sedan fartyget den 16 i samma månad rapporterats såsom saknat, igångsattes omedelbart genom marinmyndigheternas försorg och med biträde av enskilda ett intensivt spaningsarbete för fastställande av olycksplatsens belägenhet. Detta arbete kröntes med framgång den 5 maj 1943, då Ulven lokaliserades till en plats på havsbotten omkring tre distansminuter sydväst om fyren Stora Pölsan å Västkusten. Vattendjupet å olycksplatsen är ungefär 52 meter.

I en av chefen för marinen med eget yttrande den 26 maj 1943 överlämnad, den 25 i samma månad dagtecknad skrivelse har *marinförvaltningen* upptagit frågan om bärgning av Ulven. Ämbetsverket har därvid anfört i huvudsak följande.

Vid utförd dykarundersökning av Ulven hade å densamma befintliga skador icke till alla delar kunnat fastställas. Det hade dock kunnat konstateras, att skadorna i undervattensbåtens förskepp vore så omfattande, att det för närvarande icke kunde förutsättas möjligt att genom blåsning länsa vattenfyllda tankar och rum, i varje fall icke dylika belägna i förskeppet. För bärgning av båten torde sålunda lyftning av denna medelst bärgningspontoner vara det enda möjliga alternativet. Bärgningen komme på så sätt att kräva en betydande insats av såväl materiel som personal.

För lyftningen måste Bergnings- och Dykeriaktiebolaget Neptuns pontoner Oden och Frigg, vilka vore de enda pontoner inom landet, som ägde för Ulvens lyftning erforderlig kapacitet, tagas i anspråk. Pontonerna vore för närvarande stationerade i Östersjön.

Med tillhjälp av pontonerna i fråga skulle gången av bärgningsföretaget i stort sett kunna planeras enligt följande.

Lyftanordningarna förutsattes i första hand infästas i båtens lyftbyglar. Skulle förliga bygeln mot förmodan icke kunna utnyttjas, bleve det nödvändigt att först lyfta akterskeppet erforderligt stycke för att akterifrån mana fram brokar under förskeppet, vilka i så fall komme att få utgöra fäste för förliga lyftanordningen. Sedan lyftanordningarna på ena eller andra sättet fastgjorts, lyftes båten, varvid endast en ponton toges i anspråk. Med tillgängliga anordningar kunde en maximal lyfthöjd av 18 meter i ett och samma

lyft påräknas. Båten skulle sålunda i första lyftet tagas upp från 52 meter — det djup på vilket undervattensbåten för närvarande befunne sig — till 34 meter, räknat från vattenytan till kölens underkant. I detta läge skulle därefter båten, hängande i pontonen, inbogseras på grundare vatten i lä av skärgården, där nya lyfningar skulle företagas, varvid eventuellt båda pontonerna skulle utnyttjas. Sedan båten lyfts upp i vattenbrynet, skulle den provisoriskt tätas samt därefter läns pumpas och torrsättas.

Beträffande tidpunkten för arbetets igångsättande har marinförvaltningen anfört följande.

Ett omedelbart igångsättande av bärgningsarbetet skulle eventuellt medföra ökade kostnader därigenom, att Neptunbolaget vore nödsakat att tills vidare avbryta igångsättandet av åtagen bärgning av det i Kalmarsund grundstötta tyska fartyget Stockholm och för vilket arbete pontonerna vore avsedda att disponeras. Arbetet med bärgningen av sistnämnda fartyg beräknades vara avslutat i mitten av instundande juni månad. Det skulle åligga kronan att gottgöra Neptunbolaget för det skadestånd, som bolaget med anledning av arbetets avbrytande (uppskjutande) eventuellt skulle bli ådömt att utgiva. Av denna anledning skulle sålunda ett uppskjutande av bärgningsföretagets igångsättande intill dess att bärgningen av det tyska fartyget avslutats vara motiverat.

Å andra sidan talade emellertid starka skäl för att intet tillfälle försattes för ubåtens bärgning. För att denna skulle kunna genomföras, fordrades gynnsamma väderleksförhållanden framför allt under den tid första lyftningen till sjöss påginge ävensom under det att inbogseringen inomskärs verkställdes. Februari och mars torde vara de månader, som ur väderlekssynpunkt erbjöde de gynnsammaste bärgningsförhållandena på västkusten. Under sommarmånaderna, framför allt efter midsommar, vore västliga vindar, vilka försvårade bärgningsarbetet, förhärskande och gynnsamma tillfällen under denna årstid för bärgningens genomförande kunde förväntas återkomma mera sällan. Det syntes därför ämbetsverket vara av vikt, att intet tillfälle försattes och att bärgningen påbörjades så snart gynnsamma väderleksförhållanden inträdde. Detta förutsatte, att all erforderlig bärgningsmateriel funnes tillgänglig på eller i närheten av olycksplatsen för att utan omgång kunna tagas i anspråk.

Skulle efter någon månads försök lyftningen till sjöss på grund av rådande ogynnsamma väderleksförhållanden icke ha kunnat utföras, borde det tagas under övertägande, om icke arbetet borde avbrytas och uppskjutas till årstid, då för bärgning lämpligaste väderleksförhållanden vore att påräkna.

Genom att nu omedelbart igångsätta bärgningsarbetet hade vad på statsmakterna ankommit alla åtgärder vidtagits, vilka kunde syfta till en snabb bärgning av utbåten.

Den tid, som kunde komma att åtgå för bärgningsarbetets genomförande, vore särskilt med hänsyn till arbetets beroende av väderleksförhållandena icke möjlig att på förhand fastställa.

Beträffande frågan om kostnaderna för bärgning av Ulven har marinförvaltningen yttrat följande.

Kostnaderna för bärgningsarbetet vore på förhand svåra att överblicka. Uppgörelse med bärgningsbolaget komme att få träffas på den basis, att kronan ersatte bolaget alla dess kostnader samt värdet av skadad eller förlorad materiel ävensom, för den händelse företaget lyckades, lämna en viss bärgarlön, vilken senare torde kunna förutsättas komma att uppgå till en maximistorlek av 500,000 kronor. Dagskostnaderna kunde icke exakt angivas

men kunde förväntas uppgå till omkring 3,000 kronor. Under dessa förutsättningar torde, därest bärgningen omedelbart igångsattes, denna draga en kostnad av storleksordningen 800,000 å 1,000,000 kronor, vartill komme de skadeersättningar, som bärgningsbolagen eventuellt kunde bliva ådömda att utgiva med anledning av brutna bärgningskontrakt.

Enligt vad från bärgningsbolagen under hand inhämtats torde emellertid förutsättningar finnas att skadeståndskrav med anledning av uppskjuten bärgning icke komme att resas mot bolagen i fråga.

Med hänsyn till det haveri Ulven varit utsatt för ävensom till dess ålder, ansåges en reparation och ett iståndsättande icke böra ifrågakomma. De härmed förenade kostnaderna skulle därjämte bliva så avsevärda, att arbetet icke heller ur denna synpunkt borde komma till utförande. Det bärgade fartygsskrovet jämte framdrivningsmaskinerierna kunde förväntas komma att finna sig i sådant skick att det huvudsakligen bleve att betrakta som skrot. Värdet av det erhållna skrotet kunde icke anses mer än ungefärligen täcka de med en nedskrotning förenade kostnaderna.

Ulven tillhöriga inventarier i övrigt förutsattes dock i viss mindre utsträckning kunna iståndsättas. Att nu beräkna dessas värde efter bärgningen vore icke möjligt, men som ett minimivärde för artilleri-, torped- och övriga inventarier kunde beräknas cirka 100,000 kronor.

Åberopande vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, dels att marinförvaltningen enligt mellan ämbetsverket å ena sidan och vederbörligt bärgningsbolag å den andra upprättat kontrakt angående bärgning av sjunken undervattensbåt måtte få uppdraga åt bolaget att omedelbart igångsätta bärgningen av Ulven, dels att kostnaderna härför måtte få förskjutas av medel å förskottsstat för att framdeles anmälas till Kungl. Maj:t för ersättning.

Chefen för marinen har i sitt yttrande anmält, att han anmodat marinförvaltningen att påbörja bärgningsarbetet.

Beträffande Ulvens skador har inom marinförvaltningen utarbetats följande redogörelse på grundval av inkomna rapporter och av dykarna lämnade muntliga meddelanden.

Vid företagen dykarundersökning har konstaterats att det föreligger två från varandra skilda skadezoner på fartyget, den ena belägen kring förstäven och de förliga torpedtuberna, den andra ungefärligen mittemellan förstäven och tornet.

Den förstnämnda skadan har karaktären av en tillstuckning av förskeppet, som har uppkommit då fartyget under stark lutning föröver med relativt stor fart kört till botten, och är sålunda av sekundär art.

Skadorna mellan förstäven och tornet äro lokaliserade kring tvärskeppsskottet mellan förliga torpedrummet och det akter därom liggande ackumulatorrummet. Den primära skadan synes ha inträffat i kölpartiet under nämnda skott, och öppningen i ytterbordläggningen uppskattas till cirka 1.5×0.5 meter. Denna uppskattning av skadans omfattning har ägt rum vid inspektion på styrbordssidan. Babordssidan har icke varit åtkomlig.

Intill ovan omnämnda skada i ytterskrovet har därjämte ett hål konstaterats i tryckskrovet, vars storlek med hänsyn till svårigheten för dykarna att verkställa besiktningen icke har kunnat fastställas, men som av dykarna uppskattningsvis bedömes till omkring 0.5 meters diameter, en siffra som emellertid anges med största reservation.

På tryckskrovets översida mitt för nyssnämnda skador har en spricka tvärskepps på omkring 0.5 meters längd iakttagits.

I närheten av nämnda skada i tryckskrovet föreligga lokala skador i däck och sidor, omfattande brustna växlar, varjämte trädäcket i viss omfattning upprivits.

Dykarna ha öppnat den nedgångslucka som befinner sig omedelbart akter om skottet mellan förliga torpedrummet och ackumulatorrummet och därvid iakttagit betydande skador å skottet. Därjämte observerades att lejddaren från luckan till ackumulatordäcket var hoptryckt, ävenså hade iakttagits skadegörelse å rörledningar.

Omfattningen och karaktären av skadorna tyder på att en minsprängning ägt rum och att förskeppet mycket snabbt vattenfyllets.

Det har på ett tidigt stadium av undersökningarna konstaterats att båten i övrigt är helt vattenfylld. Man kan emellertid icke för närvarande bedöma huruvida denna vatteninströmning ägt rum genom befintliga dörrar i skotten eller därigenom att skotten sprungit läck på grund av vattentrycket.

Såsom av marinförvaltningens redogörelse framgår är en bärgning av undervattensbåten Ulven ett vanskligt företag. Utsikterna till framgång äro till väsentlig del beroende av väderleksförhållandena. Även vid gynnsam väderlek kunna emellertid svårigheter tillstöta, som kunna äventyra bärgningens planemässiga genomförande. Fartygets värde efter genomförd bärgning torde vara förhållandevis ringa och lärer icke uppväga de med bärgningen förenade kostnaderna. Sistnämnda kostnader äro, såsom marinförvaltningen framhållit, svåra att överblicka men torde av allt att döma komma att uppgå till avsevärda belopp.

Först efter bärgning av fartyget blir det möjligt att fullt ut klarlägga det närmare förloppet vid olyckan. Med hänsyn till de föreliggande omständigheterna är det av vikt att ett sådant klarläggande kan ske. Även ur andra synpunkter är det angeläget att fartyget bärgas. Trots de svårigheter, som enligt det föregående föreligga, förordar jag därför, att bärgning sker. Sättet för dess genomförande får bliva beroende av de erfarenheter, som vinnas under arbetets fortgång. Så mycket står dock klart, att ett försök att lyfta fartyget omedelbart bör göras. Den bärgningsmateriel, som för företagets genomförande erfordras, bör utan hänsyn till andra aktuella bärgningsarbeten utan omgång ställas till förfogande. En del av denna materiel är redan under förflyttning till platsen för olyckan.

Kostnaderna, vilka som nämnts icke kunna nu annat än överslagsvis uppskattas, synas böra bestridas från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

3. Täckande av utgift på grund av skiljedom. Genom brev den 16 maj 1941 fann Kungl. Maj:t gott medgiva, att arméförvaltningens fortifikationsstyrelse finge för utförande av vissa av överbefälhavaren angivna fortifikatoriska arbeten i enlighet med överbefälhavarens anvisningar disponera ett belopp av högst 3,000,000 kronor från det å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. uppförda förskottsanslaget Försvarsväsendet i allmänhet: Engångsutgifter (Ga).

Sedan Kungl. Maj:t i proposition 1941:292 hemställt om vissa anslag å

tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad avsåg fjärde huvudtiteln, anmälde riksdagen i skrivelse 1941:425, att riksdagen till Ytterligare kostnader för vissa befästningsanläggningar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag å 28,875,000 kronor. Genom brev den 4 juli 1941 ställde Kungl. Maj:t nämnda anslag å 28,875,000 kronor till fortifikationsstyrelsens förfogande samt förordnade därjämte, att det å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 uppförda förskottsanslaget Försvarsväsendet i allmänhet: Engångsutgifter (Ga) skulle av omförmälda å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslag tillföras ersättning bland annat för de på grund av förutnämnda beslut den 16 maj 1941 förskottsvis bestridda utgifterna.

I skrivelse den 15 april 1943 har nu *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* anfört i huvudsak följande.

Ledningen av ifrågavarande arbeten omhänderhades under år 1941 av en särskild fortifikationsstyrelsens byggnadschef, vilken bland annat ägde att med entreprenör träffa avtal om utförande av arbetena. Sedan förslag uppgjorts om disposition av nämnda belopp om 3,000,000 kronor, vilket förslag med viss ändring godkändes av överbefälhavaren, avlät byggnadschefen den 7 november 1941 till fortifikationsstyrelsen förnyat förslag till ifrågavarande arbetens utförande inom ramen för en kostnad av 2,950,000 kronor. Detta förslag innebar viss utvidgning av anläggningarna. Sedan fortifikationsstyrelsen under hand hos försvarsstaben inhämtat tillstånd till utvidgningen, anmodade styrelsen den 11 november 1941 byggnadschefen att låta utföra arbetet i enlighet med det sålunda utvidgade förslaget. I anledning härav hade fortifikationsstyrelsen i olika poster ställt sammanlagt 2,950,000 kronor till byggnadschefens förfogande. Återstoden av anslaget eller 50,000 kronor hade av styrelsen hållits i reserv.

För utförande av en del av ifrågavarande arbeten hade byggnadschefen med visst bolag avslutat ett den 8 och 13 december 1941 dagtecknat kontrakt, belöpande å en entreprenadsumma av 1,530,000 kronor. Sedan bolaget fordrat extra ersättning utöver entreprenadsumman på grund av ökade kostnader för entreprenaden, hade frågan härom jämlikt det mellan parterna upprättade kontraktet hänskjutits till skiljedom. Genom skiljedom den 10 februari 1943 hade byggnadschefen förpliktats att till bolaget genast mot kvitto utgiva, utöver ersättningen enligt entreprenadkontraktet, ytterligare ett belopp av 363,462 kronor 34 öre samt att i skiljedomskostnad vidkännas 3,900 kronor.

Ifrågavarande arbeten, vilka enligt förutberörda av styrelsen fastställda förslag skulle utföras inom ramen för en kostnad av 2,950,000 kronor, vore numera, enligt vad byggnadschefen upplyst, i huvudsak avslutade, varför de verkliga kostnaderna kunde helt överblickas. Med bortseende från den genom skiljedom utdömda ersättningen komme dessa icke att överstiga 2,860,000 kronor, varför de sålunda med ett belopp om cirka 90,000 kronor understege de beräknade kostnaderna. Av den genom skiljedomen utdömda ersättningen till bolaget, 363,462 kronor 34 öre, samt skiljedomskostnaden 3,900 kronor eller sammanlagt 367,362 kronor 34 öre kunde således den skedda kostnads-

minskningen täcka 90,000 kronor, i anledning varav byggnadschefens anslagsbrist uppginge till 277,362 kronor 34 öre. Av denna brist kunde fortifikationsstyrelsen med av styrelsen i reserv hållna medel av anslaget täcka 50,000 kronor, varför således återstode att täcka 227,362 kronor 34 öre eller i runt tal 227,500 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde fortifikationsstyrelsen att Kungl. Maj:t för täckande av ifrågavarande underskott måtte ställa ett belopp av 227,500 kronor till styrelsens förfogande.

Arméförvaltningens civila departement har i utlåtande den 4 maj 1943 framhållit bland annat följande.

Omförmälda anslag å 3,000,000 kronor inginge såsom delpost i det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget å 28,875,000 kronor. Sistnämnda anslag hade i en av civila departementet till riksräkenskapsverket den 15 april 1943 på grundval av uppgifter från arméförvaltningens fortifikationsstyrelse avgiven preliminär beräkning angående anslagsbelastningarna för innevarande budgetår angivits komma att disponeras i sin helhet före budgetårets slut. Någon möjlighet att från andra poster av nämnda anslag taga medel i anspråk för täckning av det å ifrågavarande anslagspost uppkomna underskottet förelåge sålunda icke.

Huruvida de betydande merkostnader, varom här vore fråga, kunnat nedbringas eller i allt fall reduceras genom i tid vidtagna dispositioner från byggnadsledningens sida, undandroge sig departementets bedömande. Det borde dock erinras om att det ursprungliga, vid medlens anvisande avsedda byggnadsprogrammet trots här ifrågavarande merkostnader kunnat slutföras inom ramen för anvisat belopp och att sålunda något anslagsöverskridande ej kommit till stånd, såvida ej den utav byggnadschefen i skrivelse den 7 november 1941 föreslagna utvidgningen av arbetena blivit beslutad.

Departementet finge i detta sammanhang framhålla, att departementet för sin del funne det tveksamt, huruvida lokal militär förvaltningsmyndighet kunde anses äga befogenhet att intaga skiljedoms klausul i leverans- och entreprenadkontrakt. Det torde få anses fastslaget, att — med några mindre väsentliga undantag — endast central förvaltningsmyndighet ägde att i ekonomiskt hänseende företräda Kungl. Maj:t och kronan inför rätta. Under sådana förhållanden syntes lokal myndighet icke böra äga befogenhet att avtala om särskild form för tvisters avgörande. Med hänsyn till statlig myndighets i förhållande till enskild part mera begränsade möjligheter att ingå förlikning, torde även central myndighets befogenheter i fråga om ingående av skiljeavtal få anses tveksamma.

Utän att intaga någon bestämd ståndpunkt till här ifrågavarande spörsmål hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte taga under övertvägande, huruvida icke reglerande föreskrifter i ämnet kunde anses påkallade. Att döma av föreliggande fall syntes anlitande av skiljedom icke heller vara kostnadsbesparande för kronan.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 12 maj 1943 förklarar sig dela civila departementets i ärendet uttalade uppfattning ävensom förordnat, att ifrågavarande merutgift finge täckas från anslaget till oförutsedda utgifter.

*Departements-
chefen.*

Den skiljedom, varigenom förutnämnda betalningsskyldighet ålagts byggnadschefen, kan icke överklagas. Då byggnadschefen på grund av honom lämnat bemyndigande ingått ifrågavarande avtal för kronans räkning, torde kronan vara betalningsskyldig på grund av skiljedomen. Som fortifikations-

styrelsen framhållit uppgår den genom skiljedomen utdömda ersättningen till bolaget till 363,462 kronor 34 öre, vartill kommer skiljedomskostnaden 3,900 kronor eller sålunda tillhoppa 367,362 kronor 34 öre. Av detta belopp täckas 90,000 kronor genom den uppkomna kostnadsminskningen, vadan återstår en brist av (367,362: 34 — 90,000 =) 277,362 kronor 34 öre. Av denna brist kan fortifikationsstyrelsen med i reserv stående medel täcka 50,000 kronor. Återstående medelsbehov utgör alltså (277,362: 34 — 50,000 =) i runt tal 227,500 kronor. Sistnämnda belopp synes böra anvisas. Med hänsyn till de omständigheter, under vilka betalningsskyldigheten uppkommit, synes beloppet böra bestridas från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

I anslutning till civila departementets påpekande vill jag framhålla, att i princip skiljedomsklausul icke bör intagas i leverans- eller entreprenadkontrakt, som slutas av statlig myndighet. Under alla förhållanden bör lokal militär förvaltningsmyndighet icke äga befogenhet att, såsom i detta fall skett, engagera statsverket i skiljedomsförfarande. Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att meddela föreskrift av sådan innebörd.

4. Uppförande och inredning av en för kustsignalväsendet avsedd barack.

Marinförvaltningen har i skrivelse den 13 maj 1943 anmält att viss kustsignalväsendet tillhörig byggnad nedbrunnit samt därvid anfört i huvudsak följande.

Chefen för marinen hade meddelat ämbetsverket, att viss kustsignalväsendet tillhörig byggnad, vilken använts av å orten förlagd kustsignalstation som kök, matsal och proviantförråd, nedbrunnit, att utredningen rörande brandens uppkomst påginge samt att lotsstyrelsen förklarat sig icke önska att ifrågasvara signalstation inkvarterades i lotsverket tillhöriga byggnader. Då det för beredskapens upprätthållande vore nödvändigt, att ny byggnad i stället för den brunna snarast uppfördes, hade chefen för marinen föreslagit, att marinförvaltningen skulle lämna vederbörande marindistriktschef medgivande att med anlitande av medel på förskottsstat uppföra en ny byggnad, varvid denna borde givas en lämpligare planlösning än den brunna, som förskreve sig från kustsignalväsendets äldsta tid. Utöver själva byggnaden erfordrades även komplettering av inredningen, vilken gått förlorad vid branden.

Då det för beredskapens upprätthållande befunnits nödvändigt att utan dröjsmål uppföra ny byggnad på orten i fråga för därstädes förlagd kustsignalstation, hade marinförvaltningen, som saknade särskilda medel härför, i enlighet med marinchefens förslag anmodat marindistriktschefen att skyndsamt uppföra en barack samt att bestrida kostnaderna med anlitande av medel å förskottsstat. Kostnaderna härför inklusive komplettering av inredningen, hade beräknats till omkring 12,000 kronor. Marinförvaltningen hade velat bringa förevarande angelägenhet till Kungl. Maj:ts kännedom.

Statskontoret har i utlåtande den 19 maj 1943 framhållit, att den eldhärjade byggnaden ej vore bokförd å försvarsväsendets fastighetsfond. Under sådana förhållanden hade statskontoret icke något att erinra mot att medel till bestridande av kostnaderna för uppförande av den i ärendet omförmälda bygg-

naden jämte erforderlig inredning anvisades från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. För disposition av detta anslag torde emellertid, så länge riksdagen vore samlad, dess medgivande vara erforderligt.

Departements-
chefen.

Det synes erforderligt, att medel anvisas för uppförande och inredning av ifrågavarande barack, avsedd för kustsignalstation. Kostnaden, som beräknas till 12,000 kronor, torde i enlighet med statskontorets förslag böra bestridas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Hemställan. Under åberopande av vad sålunda under punkterna 1—4 anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från det å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter må tagas i anspråk

dels ett belopp av 1,500,000 kronor till bestridande av bärgarlön för jagarna Göteborg, Klas Ugglå och Klas Horn;

dels erforderligt belopp till bestridande av kostnaderna för bärgning av undervattenbåten Ulven;

dels ett belopp av 227,500 kronor till täckande av utgift på grund av skiljedom;

dels ock ett belopp av 12,000 kronor för uppförande och inredning av en för kustsignalväsendet avsedd barack.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet.

Sigurd Lind.